

Financiering van dit boekje:

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van
het Brussels hoofdsteljk Gewest – de Ministers van
Hulp aan Personen

© «arpenteurs» - Periferia - 2008

Netwerk Burgercapacitatie

De bewonersraad in Schaarbeek

Naar een ruimte van collectieve expressie

De bewonersraad
van het rusthuis
Albert De Latour in
Schaarbeek

Overzicht

Netwerk Burgercapacitatie	3
Rusthuis De Latour	9
Micromaatschappij	11
Activiteitenaanbod in het rusthuis	12
Taakverdeling	15
Elkaar moed inspreken... al hebben we de situatie niet zelf gekozen	17
Doorzetten	19
Samen sterk	21
Je durven uiten en ook voorstellen doen	23
Belang van dialoog	24
Het risico dat mensen zich negatief opstellen	25
Voorstellen doen...	26
Naar een bewonersraad	29
We denken erover na	30

Netwerk Burgercapacitatie

Onderwerpen die er worden besproken	31
Wat stimuleert ons om deel te nemen?	32
Een gesprek doet deugd	35
Ook het personeel heeft er baat bij	36
Een permanente dialoog, een uitdaging	37
De buitenwereld, een uitdaging om je open te stellen	39
We hebben een rol te spelen in de gemeente	41
Een ander beeld van het rusthuis uitdragen	44
Een rol spelen ten aanzien van anderen	45
De overdracht tussen generaties	46

Dit boekje maakt deel uit van een reeks, van een verhaal. In 2000 brachten groepen uit de regio Nord-Pas-de-Calais, de agglomeratie Grenoble, Senegal en Brazilië een eerste bundel van dertien boekjes uit.

In 2004 namen nieuwe groepen deel aan het project in Wallonië (België), in de Nord-Pas-de-Calais, de Parijse regio en Isère (Frankrijk). Hun bijzondere ervaringen komen in deze boekjes aan bod. Deze aanpak wordt ook vandaag op die plaatsen voortgezet. De eerste dertien boekjes hebben een gele kaft, de volgende dertien een blauwe, de derde reeks kreeg een sienaarode kleur en de vierde is smaragdgroen.

De boekjes omvatten een gezamenlijke denkoefening door de mensen die bij een collectief project betrokken zijn. Het gaat om een soort zelfevaluatie die de burgercapaciteiten in hun actie in de verf probeert te zetten.

Capacitation; “capacitatie”...!?

In het Frans is het woord “capacitation” zowel aan het Braziliaans als aan het Senegalees ontleend en heeft het te maken met opleiding tot een beroep, vorming en ontwikkeling. Het staat ook dicht bij het engelse empowerment. Met zijn specifieke betekenis

"het collectief mondig maken van burgers" vindt het begrip steeds meer ingang in de beweging van de participatieve democratie sinds de eerste dertien boekjes werden uitgegeven

"Capacitation citoyenne", hier vertaald als "Burgercapacitatie" plaatst het individu en de groep centraal. Beiden worden beschouwd als actor van hun eigen transformatie in een collectieve omgeving en in een collectief proces. De aanpak wordt als volgt samengevat: *«Burgercapacitatie betekent dat je de redenen van je eigen situatie begrijpt en dat je die situatie samen met andere burgers laat evolueren.»*

Een boekje schrijven, een belangrijke stap

Elk boekje heeft een verschillend vertrekpunt en is in een specifieke context opgesteld. Wel verloopt de opmaak ervan doorgaans volgens hetzelfde procédé. Er wordt een groep gecontacteerd die over het bestaan van het netwerk Burgercapacitatie wordt geïnformeerd. Is de groep geïnteresseerd, dan zal hij zijn eigen boekje schrijven en de mensen kiezen met wie hij zal samenwerken. Er vinden een drie- of viertal vergaderingen plaats. Eerst omschrijft de groep de actie. Daarna worden een reeks open vragen collectief en tegensprekelijk beantwoord. Een of twee animatoren van Burgercapacitatie, die niet tot de groep behoren,

leiden deze vergaderingen en noteren wat er gezegd wordt. Op de volgende vergadering worden alle notities samen herlezen.

Uitgebreid communiceren rond de eigen ervaringen

De tekst wordt dan gewijzigd, verduidelijkt, verbeterd. De groep kiest de illustraties voor het boekje en ontvangt een vijftigtal exemplaren die als visitekaartje, brochure, presentatie- of reflectiedocument gebruikt kunnen worden.

Alle groepen ontvangen een boekje zodat ze over de ervaringen van anderen kunnen lezen. Een bepaald aantal boekjes wordt voorbehouden voor nieuwe groepen. De instellingen die dit project financieren en de animatoren van Burgercapacitatie verspreiden het boekje op aanvraag. Het kan ook op de website www.capacitation-citoyenne.org gedownload worden.

Ontmoetingen

Het netwerk Burgercapacitatie deelt niet alleen boekjes aan de verschillende groepen uit. Ook bevordert het de ontmoetingen tussen mensen. Het programma wordt collectief samengesteld op de jaarlijkse plenaire zittingen waar ook workshops rond Burgercapacitatie ontwikkeld worden.

Op basis van dit gemeenschappelijke programma worden themamomenten georganiseerd. De groepen die rond een welbepaald thema willen samenwerken, komen samen. Er zijn ook uitwisselingen tussen twee groepen mogelijk. Die kunnen zelfs de vorm aannemen van een verblijf van enkele dagen bij de ene groep om de werking van een bepaald initiatief beter te begrijpen. Verder kunnen er uitnodigingen rond een bepaald onderwerp verstuurd worden op vraag van een groepering.

Het netwerk draagt bij tot de formulering en de uitvoering van gemeenschappelijke acties.

De ervaring waard

Meer dan vijftig projecten nemen aan het programma Burgercapacitatie deel. Tijdens de eerste bijeenkomsten van september 2000 in Duinkerken stelden de deelnemers voor een netwerk te creëren. Ze wensten ook een werking te verlengen die middelen aanbrengt om een sterker collectief optreden mogelijk te maken. Het netwerk verenigt allerlei soorten groeperingen: opleidingscentra, collectieven en verenigingen, solidaire economie en overlegplatforms gecreëerd door de overheid en andere vormen van collectieve actie die op de levensomstandigheden van de mensen inspelen.

De plenaire bijeenkomsten van maart 2005 in Roubaix en van mei 2006 in Bergen hebben bevestigd dat actie voeren en van gedachten wisselen moet gebeuren op basis van een betere kennis van de politieke, economische en sociale structuur, wil je die kunnen bijsturen.

Zoals meerdere deelnemers bevestigen, *«Je kunt je enkel een goed beeld vormen van de rijkdom en de bijzonderheid van Burgercapacitatie als je zo'n vergadering bijwoont.»*

...

Rusthuis De Latour

Het rusthuis De Latour telt 145 bewoners van 50 tot 99 jaar, waaronder een vijftigtal mannen en een honderdtal vrouwen. Zij zijn ondergebracht in tweepersoonskamers; enkele koppels delen eenzelfde kamer. Sommige bewoners kampen met gezondheidsproblemen en kunnen geen zelfstandig leven leiden.

In deze microcosmos, die van buitenaf vaak weinig zichtbaar is, zijn een twintigtal hulpverleners zoals verplegers, ergotherapeuten, directieteam, permanent in contact met de bewoners.

Een woonplek die slechts weinigen kennen.

Micromaatschappij

Andere medewerkers maken de maaltijden klaar, poetsen de leefruimtes, doen de was, brengen de administratie in orde... In totaal zijn zo'n 70 mensen in dit rusthuis aan de slag.

De Latour hangt af van het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van de Brusselse gemeente Schaarbeek. De gewestelijke overheid heeft een wetgeving uitgevaardigd die een bewonersraad in alle rusthuizen invoert. Doel van deze overlegstructuur is de interactie tussen hulpverleners en bewoners te versterken en hun behoeften in de organisatie en in de werking van het rusthuis op te nemen. Het gewest en het rusthuis De Latour hebben de bewoners voorgesteld om samen na te denken over deze overlegstructuur en, meer in het algemeen, over de huidige werking van het rusthuis zodat die kan worden bijgestuurd.

Dit boekje weerspiegelt de ideeënuitswisseling en de collectieve denkoefening hieromtrent. Andere rusthuizen kunnen er ook informatie uit putten.

«**T**weehonderd mensen die op een beperkte oppervlakte wonen, vormen ook een eigen maatschappij, een normale samenleving. Een kleine wereld dus waar je met verschillende karakters rekening moet houden», aldus een nieuwe bewoner die het leven in het rusthuis op deze manier omschrijft.

En zoals elders «**kennen de meeste mensen elkaar nauwelijks.**» Niet alle bewoners hebben voor het rusthuis gekozen. Sommigen zijn blij dat ze er zijn, maar anderen bevinden zich in een moeilijke, persoonlijke situatie en nog anderen beschikken niet meer over al hun capaciteiten. «**Er zit niets anders op dan de situatie te aanvaarden zoals ze is.**»

Op excursie naar Planckendael voor een frisse brok lucht en om de banden met de bewoners aan te halen

Activiteitenaanbod in het rusthuis

Het rusthuis biedt de bewoners heel wat diensten en activiteiten aan. De personeelsleden zorgen ervoor dat de bejaarden het er naar hun zin hebben en actief en creatief zijn.

De bewoners kunnen aan verschillende activiteiten deelnemen: gym, koor, schilderatelier, excursies. Ook ergotherapie en musicotherapie worden er aangeboden. Sinds kort kunnen ze ook gebruik maken van de "snoezelruimte" om hun sensorieel vermogen te stimuleren.

Een soms weinig zichtbare dynamiek

Als je het rusthuis binnengaat, dan kom je onmiddellijk in een grote ruimte met zetels terecht. De bewoners hebben er zo hun gewoontes. "Iedereen heeft zijn vaste plek" in deze inkomhal die dienst doet als doorgangs- en wachtzaal. Vele bewoners vinden dit beeld niet representatief voor het leven in het rusthuis. Nochtans is dit de eerste indruk die je opdoet als je binnengaat.

De ideeën borrelen op. Sommige bewoners hebben een andere invulling van de ruimte in gedachten: «*De inkomhal als ergotherapieruimte om de dynamiek meer*

uitstraling te geven.» Plekken die de ruimte 'opengooien' en waar ook bezoekers zich goed voelen. «*We zouden de hal kunnen verplaatsen naar de plek waar de cafeteria zich nu bevindt en omgekeerd.»* Zo wordt de inkomhal een stuk gezelliger en is er een verbinding met de tuin.

Een dansfeest trekt volk aan in rusthuis De Latour

Organisatie die rekening houdt met de capaciteiten van elke bewoner

Elke bewoner heeft een verschillende graad van zelfstandigheid. Een belangrijk element dus voor de organisatie in het rusthuis. Ook de medewerkers passen hun werk hieraan aan.

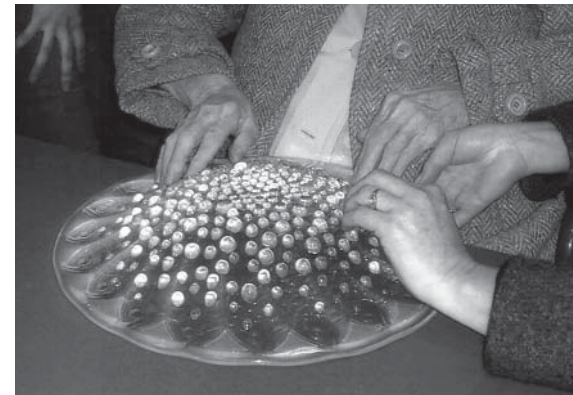
De bewoners wijzen vaak op de positieve gevolgen van sportieve en artistieke activiteiten zoals zang, schilderen. Ook zijn ze enthousiast over de excursies, die gewoonlijk eenmaal per maand georganiseerd worden. Maar sommigen kampen met fysieke gebreken zodat niet iedereen aan deze activiteiten kan deelnemen.

Er zijn er die nooit mee op stap kunnen. *«Ook al nemen we altijd enkele rolstoelgebruikers mee, er is geen plaats voor iedereen»* legt een bewoonster uit. Er worden dan ook andere activiteiten op touw gezet. Om ook deze bewoners te laten meereizen, wordt op bepaalde tijdstippen een vertelster ingeschakeld en conferenties rond allerlei thema's georganiseerd. Zo was er bijvoorbeeld een voorstelling over de zijderoute, Tibet...

De bewoners organiseren zich in het dagelijkse leven: de meer mobiele bejaarden gaan naar de markt of de supermarkt en doen inkopen voor diegenen die geen stap buiten kunnen zetten. Ze duwen de rolstoel van anderen tijdens excursies, helpen elkaar bij het eten.

De medewerkers voelen zich ondersteund in hun werk dankzij de hulp van een aantal bewoners of het nu om de organisatie van een feest gaat, de begeleiding van bewoners of om informaticaproblemen.

Activiteiten voor iedereen. Een sensorieel avontuur voor slechtzienden

Elkaar moed inspreken...

al hebben we de situatie niet zelf gekozen

Bijvoorbeeld, een groepje bewoners helpt mee de tafels te dekken en de vaat op te bergen. Iemand helpt in de keuken, een andere persoon neemt het linnen voor haar rekening.

De bewoners erkennen graag dit engagement: «*Hoedje af!, 't is een echte werker met veel moed!*» zegt een dame over een andere rusthuisbewoner.

Gedeelde vreugde naar meer solidariteit

Het delen van de kamers is een gevoelig onderwerp dat vaak in de gesprekken terugkomt.

Aan elke nieuwe bewoner in Albert De Latour wordt een kamer toegewezen die hij met een onbekende bejaarde moet delen. Het is soms moeilijk om met een onbekende «*die we niet gekozen hebben*» samen te leven en een zekere graad van intimiteit te delen.

We stellen in discussies vast dat deze situatie er andere uit het dagelijkse leven oproept. Situaties waar je met een nerveuze of lome persoon wordt geconfronteerd en aan wie je je moet aanpassen.

Het samenwonen is echter niet voor iedereen een probleem, «*'t is een loterij, het hangt ervan af met wie je te maken krijgt.*» In bepaalde gevallen worden de bewoners juist een steun voor elkaar.

Voor partners die allebei in het rusthuis wonen en ook dezelfde kamer delen, is de situatie uiteraard anders. Maar, zegt een dame die al enkele jaren met haar man in het rusthuis woont, «*Ik weet niet hoe ik met iemand anders zou kunnen samenleven indien mijn man voor mij heen zou gaan.*»

Doorzetten

De toewijzing van de kamers is dus allesbehalve eenvoudig. Veranderingen tijdens het verblijf zijn mogelijk maar hebben onvermijdelijk een impact op de andere bewoners.

Je kan moeilijk iedereen tevreden stellen. Maar het probleem aankaarten, is reeds een belangrijke stap zetten. Bewoners en medewerkers wensen er in een constructieve sfeer over te praten.

Over het dagelijkse leven in het rusthuis praten, is ook een manier om even stil te staan bij het werk en de vriendelijke houding van de meeste medewerkers. **«Zij maken deel uit van de waarden van het rusthuis en onderscheiden zich door hun toewijding»**, verklaart een bewoonster vol emotie. Zo wordt ergotherapie enorm gewaardeerd. Niet alleen de hersenen worden geprikkeld. Ook de motorische capaciteiten worden gestimuleerd en **«je wordt aangemoedigd om dingen te doen die je vroeger deed.»**

Samen uit

Creatief bezig zijn

Samen sterk

De animatoren en de directie hebben de bijeenkomsten rond Burgercapacitatie aangegrepen voor een collectieve denkoefening over het leven in het rusthuis.

De medewerkers wensten de bewoners en hun familie aan te zetten om aan deze vergaderingen deel te nemen. Hiervoor hadden ze overal in het rusthuis affiches geplakt: «*Jouw mening telt om het leven in het rusthuis te verbeteren!*», «*Neem deel om de dynamiek en het gezellig samenzijn in het rusthuis te verbeteren!*»

Een stap zetten om elkaar te ontmoeten

Je durven uiten en ook voorstellen doen

De medewerkers vreesden dat niemand zou opdagen. Onterecht, want 20 tot 40 bewoners en familieleden hebben van gedachten gewisseld en een collectieve denkoefening op gang gebracht op basis van de talrijke vragen en bekommernissen van de bewoners.

«Het is niet erg als we maar met 25-30 zijn!» Het is al niet slecht en trouwens *«als we enkel aan de afwezigen denken, dan verandert er niets.»*

De kleuren en het dynamisme zijn aanwezig

«Ik ben hier niet gelukkig. Ik bid elke dag want ik ben bang dat ik aan mezelf zal overgeleverd worden. Angstig door het leven gaan, is geen leven!» Deze woorden zorgen voor verschillende reacties bij de andere bewoners, die relativeren, moed inspreken en over hun eigen situatie vertellen.

Het is niet altijd makkelijk om een dialoog aan te knopen. *«Als je vertelt wat er niet gaat, dan krijg je als antwoord “We hebben allemaal onze problemen” Je vraagt een beetje begrip maar soms krijg je net het tegenovergestelde.»*

«Als we iets negatiefs vertellen, dan weten we dat dit zich tegen ons zal keren. Dus zeggen we niets.» Dit is wat de ergotherapeute vaak hoort wanneer ze de bewoners motiveert om aan de bewonersraad deel te nemen.

Belang van dialoog

Daarop antwoordt een man: *«Ik breng mijn leven in deze rolstoel door. Ik ben 90, maar ik zeg tegen mezelf dat er mensen zijn die er nog slechter aan toe zijn! Het verleden is het verleden. Je moet naar de toekomst kijken. Een positieve ingesteldheid, het echte leven, dat is wat telt!»*

Sommigen zeggen echter dat *«het zeer hard is om te aanvaarden dat je het rusthuis nooit meer zult verlaten.»*

Anderen benadrukken dat je toch moet proberen naar de positieve kanten te kijken. Er zijn bijvoorbeeld bewoners die je helpen om je te verplaatsen in het rusthuis. Deze gesprekken onder de bewoners beroeren iedereen. *«We zeggen maar zelden wat we echt voelen.»*

De Latour wilt de banden tussen de verschillende generaties aanhalen

Het risico dat mensen zich negatief opstellen

«Als je mensen het woord geeft, dan zijn ze altijd zo negatief!» Dit hebben we ook ervaren tijdens de bijeenkomsten rond dit boekje. Komen er ideeën op, dan denkt men eerst aan alles wat niet zal lukken. Als men het heeft over het leven in het rusthuis, dan begint men steevast over alles wat fout loopt.

Sommigen zijn bang om voorstellen te doen. Ze vrezen dat ze kritiek zullen krijgen of dat dit zich tegen hen zal keren. Nochtans *«hebben we een collectieve verantwoordelijkheid om het debat open te trekken.»*

Dus spelen we in de bewonersraad met het idee om de volgende regel op te leggen: eerst een positief punt bespreken vooraleer de negatieve zaken aan bod komen.

Een ergotherapeute benadrukt: *«Julie zijn de kleuren. We moeten het bord kleur geven om het positieve in de verf te zetten, anders overheerst de zwarte kleur.»*

Voorstellen doen...

« **E**n als we opnieuw een onthaalcomité zouden inrichten voor de nieuwe bewoners? » Zo zou een nieuwe bewoner, bij aankomst in het rusthuis, onmiddellijk contact kunnen leggen met de andere bewoners. Uit het gesprek blijkt snel dat dit een goed idee is, maar dat « **de overige medewerkers dit storend zullen vinden.** » « **Bepaalde medewerkers waarden immers dit soort initiatieven niet meer.** » « **Ik wil hun plaats niet innemen, maar ik wil wel actief zijn.** » De echtgenote van een bewoner doet ook een voorstel: « **Nieuwe bewoners zouden een leidraad moeten ontvangen. Zij weten immers niet wat er hier allemaal georganiseerd wordt.** »

De dialoog en ieders inzet zijn belangrijk om oplossingen aan te reiken. Enkele maanden geleden moest de cafetaria plots dicht wegens personeelsgebrek. Dit had gevolgen voor de bewoners, die geen drank en andere voedingsmiddelen voor zichzelf of hun bezoekers meer konden kopen. Zij moesten dus naar buiten voor hun inkopen.

Bovendien speelt de cafetaria een centrale rol in het leven van de rusthuisbewoners: zij is namelijk een gezellige ontmoetingsplek. De bewoners hebben er in de bewonersraad op aangedrongen om deze gezellige plek weer te openen.

Bepaalde medewerkers, die zich bewust waren van het belang van deze ruimte, hebben ook een belangrijke rol gespeeld. Tot grote opluchting van de bewoners ging enkele maanden later de cafetaria weer open en werd er extra personeel ingezet voor de werking en de animatie.

Een honderdjarige verjaart: dat wordt gevierd

Naar een bewonersraad

De bewonersraad, die om de drie maanden vergadert, werd in het leven geroepen om de bewoners de gelegenheid te geven hun mening te zeggen over de algemene werking van het rusthuis.

Een medewerker staat in voor de leiding van de vergaderingen, die via affiches worden aangekondigd. De dag zelf komen de medewerkers in de cafetaria langs om de bewoners uit te nodigen. Meestal zijn er tien tot vijftien deelnemers die de wil, de capaciteit en het lef hebben om hun mening te geven. Deelnemen aan deze vergaderingen gebeurt op vrijwillige basis. Elke bewoner, medewerker en externe persoon is welkom. Iedereen mag op elk moment de vergaderingen van de raad bijwonen.

«In de raad kunnen ook de medewerkers hun mening geven en problemen aankaarten.» In de raad is er plaats voor dialoog en zo kunnen bepaalde spanningen worden omgebogen. Niet alle medewerkers nemen er deel aan. *«We kunnen het dus niet hebben over personen die afwezig zijn.»* Misschien moeten we ze niet alleen uitnodigen, *«maar ze zelfs verplichten om de vergaderingen bij te wonen.»*

We denken erover na

« **H**et is in de raad dat de aangekaarte problemen worden opgelost.» «De directrice heeft namelijk belangrijkere dingen te doen dan naar onze problemen te luisteren. Dus werpen we in de raad de problemen op tafel.» «We protesteren ook want sommige dingen kunnen echt niet. Maar niet alles wat er besproken wordt, is negatief.»

Op een vergadering van de raad zie je dat een probleem waarmee iemand kampt ook het probleem van andere mensen kan uitmaken. Zo vroeg een bewoonster om een trapje om haar kast te kunnen openen. Je realiseert je dan dat ook andere bejaarden hetzelfde probleem kunnen ervaren. Maar het is ook tijdens die momenten dat je beseft dat dit niet iedereen aanbelangt, zoals de talrijke bejaarden die niet meer kunnen stappen.

(hiernaast) Van gedachten wisselen voor een betere werking van het rusthuis

Onderwerpen die er worden besproken

Natuurlijk wordt er over het eten en de dagdagelijkse dingen gesproken. De excursies naar zee of elders, die trouwens zeer positief worden onthaald, komen er aan bod. Ze kennen immers een groot succes.

Maar niet alle knelpunten die er worden besproken, kunnen worden opgelost. Zo zijn er mensen die niet meer bij hun volle verstand zijn en soms in de kamers van de andere medebewoners glippen en fruit of andere kleine dingen meenemen. Zelfs al is dit een probleem, «*wat helpt het om erover te praten?*» «*In dit geval dient het tot niets omdat er gewoonweg geen oplossing is. Dus praten we daar niet over.*»

Wat stimuleert ons om deel te nemen?

We krijgen de kans om «*elkaar beter te leren kennen en beter te begrijpen.*» We stellen immers vast dat velen nooit de gelegenheid hebben om te praten.

«Er zijn mensen die bang zijn om te komen!» Nochtans durven we hier onze mening geven, wat we erbuiten niet durven uit schrik dat dit zich tegen ons keert.»

De raad is ook een plek waar informatie wordt uitgewisseld. «*Je weet soms niet tot wie je je moet richten.*» Het is soms moeilijk om een onderscheid te maken tussen een verpleegster en een zorgverleenster. Het is soms onduidelijk welke rol en welke functie elke medewerker vervult. Bij de bewoners kan dit tot ontevredenheid over het geleverde werk leiden. Erover praten zorgt voor verheldering over de taakverdeling, zelfs als die vanuit het oogpunt van de bewoners soms onsamenhangend lijkt.

Het is ook een gelegenheid om ideeën voor te leggen: «*Er gebeurt altijd wel iets in het rusthuis. Waarom dan niet samenkomen om die activiteiten zowel op positief als negatief vlak te beoordelen?*»

Er nemen maar weinig mensen deel aan de vergaderingen van de raad. «*Ik vind het best jammer dat er niet genoeg mensen zijn. Niets interesseert hen. Maar je kan ze ook niet verplichten!*»

Een andere, meer optimistisch ingestelde persoon zegt: «*Als ze eenmaal komen, zullen ze terugkomen.*» Toch verklaren meerdere bewoners dat ze horen zeggen dat «*het geen zin heeft om ernaartoe te gaan omdat alles toch bij het oude blijft!*» «*Maar met deze ingesteldheid verandert er zeker niets*», «*je moet deelnemen om de dingen te doen veranderen.*»

Tijdens de discussie wordt een suggestie opgeworpen: «*Zouden we niet eens onder ons vergaderen, zonder dat het personeel aanwezig is?*» Maar dit is in het verleden

Het rusthuis organiseert vooral activiteiten waarop externe personen welkom zijn

Een gesprek doet deugd

al gebeurd met twee bewoners om de vergadering te leiden.

Toch zien de deelnemers zichzelf niet vergaderen zonder personeel. «*Er is namelijk kans dat de gesprekken slecht aflopen.*» Tegelijkertijd, «*zou er op een andere manier gepraat worden.*» Als we enkel onder bewoners zouden vergaderen, «*dan zouden we heel waarschijnlijk meer zeggen en zou er meer volk opdagen.*» Er wordt voorgesteld om voortaan een neutraal personeelslid in te schakelen wanneer de bewoners onder elkaar vergaderen. Deze persoon zou helpen bij het nemen van notities en zou ook beslissingen nemen indien nodig.

De interne werking analyseren

Sommigen vinden «*dat er niet genoeg personeel is.*» Anderen vergelijken het leven in het rusthuis met het leven erbuiten: «*Ik heb eens een persoon zien vallen in de bibliotheek. Er was nergens een verpleegster te bespeuren. Ik heb toen het personeel verwittigd en iemand is gekomen. In dit geval werd deze persoon in 3 minuten bijgestaan. Als je op straat valt, dan wacht je zeker 30 tot 45 minuten eer iemand je helpt. Je moet ook naar de voordelen kijken.*»

«**A**lleen al door aanwezig te zijn, zeg je iets!» zegt een medewerker. «*Een gesprek doet altijd deugd.*»

Ook de diepste gevoelens worden uitgedrukt: «*Jullie hebben me links laten liggen. Ik ben woest!*»

«*Het is goed dat zulke gevoelens worden uitgedrukt. Zo kunnen we beter met elkaar omgaan.*» «*Het klopt dat er onder de bewoners niet altijd veel begrip is.*»

Gezellig samenzijn

Ook het personeel heeft er baat bij

«**A**ls het de bewoners zelf zijn die hun mening zeggen, dan zal dit ook een impact hebben op verdere acties.» De bewonersraad speelt immers een belangrijke rol bij de hulpverleners en de directrice, die zich sterker ondersteund voelen in bijvoorbeeld de gemeentelijke seniorenraad. Zij fungeren dus als spreekbuis voor de bewoners en kunnen dan ook hun vragen en bekommernissen overbrengen.

Een familielid speelt piano voor de andere bewoners

Een permanente dialoog, een uitdaging

Het is ongewoon dat de bewoners aan een externe persoon de werking van het rusthuis uitleggen. «**Niemand interesseert zich voor ons.**» De ontmoetingen in het kader van het boekje Burgercapacitatie brengen daar nu verandering in.

Het enthousiasme is opgelaaid dankzij deze ontmoetingen. Men stelt zich vragen over de zin van dergelijke uitwisseling en dialoog. De gesprekken met andere medewerkers en familieleden van de bewoners die gewoonlijk niet aan de bewonersraad deelnemen, blijken nuttig te zijn. Bedoeling is dat je genuanceerder en vanuit een bredere invalshoek kunt discussiëren.

De gespreksleidster van de bewonersraad wil zich in elk geval door al deze bedenkingen laten leiden voor de volgende vergaderingen.

De buitenwereld,

een uitdaging om je open te stellen

« **Z**elfs al biedt het rusthuis alles wat je nodig hebt, toch zijn de contacten met de buitenwereld motiverend, soms ook ingewikkeld.»

Het rusthuis is een «aparte» wereld, die je meestal niet verlaat. De buitenwereld kan dus als een gevaarlijke plek beschouwd worden: «*er zijn probleemjongeren, sommige voetpaden zijn in slechte staat en dus loop je meer kans op een valpartij...*»

De bewoners worden zoveel mogelijk aangemoedigd om buiten te komen, contacten te onderhouden buiten het rusthuis. «*Ik ben al naar een ander rusthuis gegaan om te discussiëren, van gedachten te wisselen. Een leuke babbel, een intellectueel gesprek, daar heb ik behoefte aan.*» Dus herbronnen ze zich soms ergens anders. «*De bewoners van andere rusthuizen hebben heel wat te vertellen!*» Een bewoner heeft net een reis naar Bolivia achter te rug. De anderen vragen hem een reisvoorstelling te organiseren met zijn indrukken, foto's en postkaarten.

We hebben een rol te spelen in de gemeente

Ook worden er activiteiten op stapel gezet in de wijk en met de families. De uitstappen naar zee, het kerstfeest, de barbecues in de tuin van het rusthuis zijn een gelegenheid om kennis te maken met de familie van andere bewoners.

Rond Kerstmis komen de leerlingen van een school in de buurt de rusthuisbewoners een bezoekje brengen en overhandigen ze hun kerstwensen.

In september hebben een vijftiental bewoners met enkele personeelsleden hun burens op het buurtfeest ontmoet. Een buurvrouw heeft daarna voorgesteld om in het rusthuis te komen zingen. Nu zingt ze ook mee in het koor van het rusthuis.

Het is altijd interessant om een ander rusthuis te bezoeken om zo de eigen werking bij te sturen. *«In andere rusthuizen doen ze misschien dingen die we hier niet doen, en omgekeerd.»*

« **D**e mensen van het OCMW (openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn) zien we op een inhuldiging of een feest in het rusthuis», maar het gebeurt zelden dat ze langskomen om de bewoners te ontmoeten en naar hen te luisteren. Het zijn altijd de personeelsleden die de schakel vormen en die uitleggen wat er zo allemaal in het rusthuis gebeurt.

We willen de banden met de wijk aanhalen

En als we ons tot de beleidsmakers zouden richten...

«*Daar hebben we nog nooit aan gedacht*», dit is nieuw voor de meeste rusthuisbewoners. Toch vinden we dat de OCM-raadsleden vaker zouden moeten langskomen. «*Zij zijn het die de beslissingen met betrekking tot de bewoners en het personeel nemen.*» Ze zouden beter geïnformeerd moeten zijn over de behoeften binnen het rusthuis om een samenhangend beleid te kunnen uitstippelen.

De bestelwagen bijvoorbeeld wordt vooral bij de uitstappen gebruikt. Hij is al jaren in slechte staat, terwijl de veiligheid van de mensen tijdens die verplaatsingen toch belangrijk is.

Ook voor het rusthuispersoneel is het belangrijk dat de bewoners hun zegje doen over het gevoerde beleid, «*anders denken ze dat we nooit tevreden zijn.*»

Tijdens een gesprek kan je dus nadenken over wat je samen kunt doen. «*En als iedereen een brief aan de beleidsmakers ondertekende?*», «*ja, maar dan moet je die brief ook persoonlijk overhandigen.*»

De dialoog aangaan

Een idee zou zijn om de OCM-raadsleden voor een gesprek uit te nodigen en onze behoeften kenbaar te maken. Als politiek verkozenen «*is het hun taak om het rusthuis te bezoeken en te kijken hoe alles werkt.*» We vinden het belangrijk om hen uit te nodigen.

We zouden graag willen dat ze zich een beeld vormen van de dagelijkse werking van een rusthuis. Sommigen zijn dus bereid hun ervaringen in het rusthuis te delen. Er zijn al raadsleden langsgesproken, maar een nieuwe ontmoeting zou aan de bewoners de kans bieden om de bezoekers in het rusthuis rond te leiden en hen de plekken te tonen waar ze graag vertoeven.

We zouden ook de OCM-raadsleden willen vragen een woordje uitleg te geven over de werking van hun instelling en te vertellen hoe de dingen elders worden aangepakt. Een moment dus om ook de behoeften en bekommernissen binnen het rusthuis te uiten en deze mensen ook te bedanken: «*Ze hebben al veel voor ons gedaan!*» «*We vergeten maar al te snel wat er gedaan wordt en leggen de nadruk op wat er nog moet komen.*»

Een ander beeld van het rusthuis uitdragen

De bewoners zouden graag meer mensen willen uitnodigen om eens langs te komen. Maar «*een rusthuis boezemt angst in, omdat we er opgesloten zijn! Of omdat de mensen er zichzelf al zien zitten. We doen ook niets om de mensen niet bang te maken*» vervolgt een andere bewoner, «*Er zijn bezoekers die zeggen dat ze bijna waren weggelopen!*»

Vitaliteit en energie kunnen sterk voelbaar zijn tijdens sommige animaties en dat trekt allerlei mensen aan. Zo is het dansfeestje bijvoorbeeld een zeer leuke activiteit waarop familieleden, beroepsmuzikanten maar ook bewoners uit andere rusthuizen samenkomen.

Een bewoonster denkt met plezier terug aan de dag waarop een groep jongeren een bezoekje gebracht had naar aanleiding van het nieuwe jaar: Een ongebruikelijke uitwisseling tussen generaties had toen plaatsgevonden. «*Zij waren echt in ons verhaal geïnteresseerd. Ze hebben zelfs contact opgenomen om terug te komen.*»

Een rol spelen ten aanzien van anderen

Enkele jaren geleden bezocht een groepje kinderen de bewoners om enkele uren met hen door te brengen.

Op hun beurt bezochten de bewoners de kinderen op hun uitstapje. «*Zowel voor de kinderen als voor de bejaarden heeft dit uitstekend gewerkt!*» zegt de directrice, die met spijt deze ervaring heeft moeten stopzetten omwille van de te drukke agenda van de leerkrachten. «*Sommige kinderen zonder grootouders zagen in ons een oma of een opa.*»

Deze herinnering brengt de groep ertoe de voorwaarden voor dergelijk initiatief goed van naderbij bekijken om na te gaan of het voor herhaling vatbaar is.

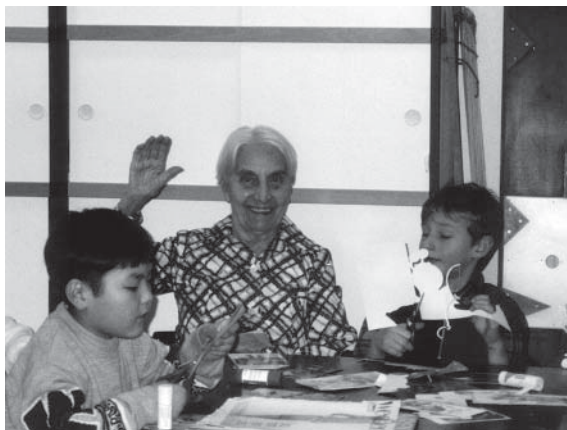
De overdracht tussen generaties

Heel wat mensen hebben het over de relatie met jongeren, «*die willen weten hoe het er in onze jeugd aan toe ging.*»

«*Elke bejaarde die sterft, is een bibliotheek die opbrandt.*»
«*Je moet de boeken lezen vóór ze opbranden.*» «*Het zou echt jammer zijn dat dit patrimonium niet wordt overgeleverd.*» «*We moeten vertellen wat we hebben meegemaakt.*»

Het is dus belangrijk om je eigen levensverhaal te vertellen. Er zijn ook mensen die nog een actieve kennis hebben in een of ander domein. Waarom deze kennis dan niet benutten om de jongeren tijdens hun

Ontmoetingen om elkaars troeven in de verf te zetten

studies te helpen? «*Er zijn bovendien jongeren die geen grootouders meer hebben en blij zouden zijn een oma of een opa in het rusthuis te vinden.*» «*Het rusthuis zou een kruispunt van ontmoetingen kunnen worden.*»

...

**De volgende personen namen deel
aan de bijeenkomsten van 26 juli,
4 september, 2 oktober, 20 november
en 13 december 2007:**

Alexandrina, Andrée, Andrée, André, Anna, Anne, Annie, Augusta, Axel, Berthe, Bruno, Camille, Elisabeth, Elise, Emmanuelle, Gaston, Géraldine, Germaine, Guy, Hervé, Irène, Ivonne, Jacqueline, Jean, Jeannine, Johanna, Judith, Karl, Lambertus, Léon, Line, Luc, Mailis, Margueritte, Maria, Marie, Marie-Louise, Marie-Pierre, Marie-Rose, Marie-Thérèse, Mathilde, Nadia, Olivier, Patrick, Pascale, Raymond, Roger, Simone, Zarah.

Redactie: Judith VAES en Patrick BODART

Vertaling Nederlands:

Kabinet Smet, Paula DESSAUVAGE - Oda BEGAERES

Contact:

Anne Wéry en Pascale Wauters
Résidence Albert De Latour,
Rue Thomas Vinçotte, 36
1030 Bruxelles
tel: +32 (0)2 245 60 84
pascale.wauters@publilink.be
clochettewery@hotmail.com

Capacitation Citoyenne

www.capacitation-citoyenne.org

**Animatie van het netwerk Burgercapacitatie
arpenteurs**

contact@arpenteurs.fr

Tél.: +33/0 4 76 53 19 29

Fax: +33/0 4 76 53 16 78

www.arpenteurs.fr

9, place des Ecrins

38600 Fontaine

France

Periferia

contact@periferia.be

Tél.: +32/0 2 544 07 93

Fax: +32/0 2 411 93 31

www.periferia.be

rue de la Colonne, 1

1080 Bruxelles

Belgique

Grafische vormgeving en realisatie : © «arpenteurs» 2007
Reproductie toegelaten mits bronvermelding